

Magyar évkönyvek és folyóiratok Latin-Amerikáról

Acta Hispánica

A hispán témájú kutatások a hatvanas években jelentek meg a Szegei Tudományegyetemen. A kutatások megkezdése Wittman Tibor nevéhez köthető, aki elsősorban Spanyolország és Latin-Amerika történetét tanulmányozta. Wittman 1967-ben megalapította a középkori egyetemes történeti és Latin-Amerika története tanszékét és ugyanebben az évben jelent meg az *Acta Historica Studia Latinoamericana* sorozatának első kötete, mely 1992-ig 15 számot ért meg.

A hetvenes évek elején a hispán kutatásoknak két központja volt: egy filológiai és néprajzi Budapesten és egy történeti Szegeden. Wittman professzor halála után olyan témákban kezdődtek meg mélyre ható kutatások, mint a peronizmus, a mexikói forradalom, Kuba két világháború közötti helyzete, kubai és perui politikai mozgalmak, a populizmus és a kommunizmus Latin-Amerikában, a diktatúrák vizsgálata, és a nemzetiség problémája. Ebben az évtizedben érték el tetőpontjukat országunkban a hispán témájú kutatások.

1982-ben, Wittman Tibor halála után, az említett tanszék keretein belül Anderle Ádám létrehozta a *Latin-Amerika kutatócsoportot*, a nyolcvanas években pedig Szeged adott helyet egy sor hispán témájú konferencia és tanácskozás megrendezésének. 1984-ben kubai témájú konferenciát, 1986-ban egy harmadik világról szóló előadássorozatot tartottak, 1987-ben pedig – hatalmas megtiszteltetésként – Szegeden rendezték az AHILA VIII. kongresszusát, *Egyház, vallás és társadalom a latin-amerikai történelemben (1492–1945)* címmel. A kongresszuson elhangzott előadások négy kötetben láttak napvilágot. A tanácskozás nagy lökést adott a további kutatásoknak. 1992-ben szintén Szeged adott otthont a Latin-Amerika felfedezésének 15. évfordulója apropóján rendezett tudományos konferenciának. A későbbiekben tanácskozásokat szerveztek Mariáteguit, José Martí, és a latin-amerikai demokratikus átmeneteket érintő témákban. Ez utóbbi kapcsán egy azonos című kötetet is kiadtak Anderle Ádám és José Girón összeállításában, ez spanyol nyelven is megjelent.

Az utóbbi években a tanszék kutatói érdeklődése a történelem mellett a nyelvészet és az irodalom irányába is kitért, bevonva a végzős és a doktorandusz hallgatókat

is. Eredményeiket folyamatosan tárják a nyilvánosság elé tudományos ülések kerekein belül. A konferenciák egyike a magyar–spanyol kapcsolatok és magyar emigráció történetéhez kapcsolódó kutatásokat mutatta be, egy másik pedig a magyar–katalán kapcsolatokat vizsgálta. A vizsgálatok egy másik területét a Spanyolország és az Osztrák–Magyar Monarchia közötti kapcsolatokat bemutató források feltárása jelentette.

A Latin-Amerika kutatócsoport vállalta magára, hogy kidolgozza a spanyol szakos egyetemi képzés programját. Az első tanév az 1989–1990-es évben indult, és a kutatócsoport 1993-ban tanszékké alakult. A hispanisztika tanszék elnevezés arra utal, hogy a hispán területtel kapcsolatos oktatás és kutatás nem csak a spanyol filológia körébe tartozik, így, folytatva a tanszék létrehozásának szellemiségét, civilizációs, történelmi, politikai és néprajzi kurzusokat is meghirdetett; s ezen kívül a spanyol mellett más ibér-félszigeti nyelvek és kultúrájuk tanítását is célul tűzték ki.

Miután az alapvető oktatás megszilárdult a tanszéken, a figyelem egyre inkább a tudományos diákkör tevékenysége felé fordult, 1996-ban pedig akkreditációt nyert *A hispán világ története a 19. és 20. században* elnevezésű doktori program.

A Magyar Tudományos Akadémia 1999 januárjában megalapította az MTA-SZTE hispanisztikai kutatócsoportot, mely *Kutatási közlemények* néven elindította magyar nyelvű évkönyvét.

1996-ban jelent meg először a szegedi hispanisztika tanszék spanyol nyelvű évkönyve, az *Acta Hispanica*, a hallgatók pedig megalapították diákújságjukat, a *Homo Hispanicistust*. Előbbi elődjéül a már említett *Studia Latinoamericana* szolgált.

Az *Acta Hispanica* első kötetének előszavában *Anderle Ádám* az alábbi módon foglalta össze az új évkönyv célkitűzéseit: „Ezzel az évkönyvvel szeretnénk belépni a hispanisták nemzetközi közösségébe, kitágítva nemzetközi kapcsolatainkat, és ezzel párhuzamosan bemutatva tudományos eredményeinket. Ugyanakkor arra törekszünk, hogy a szerkesztőbizottság összetétele¹ szimbolizálja a szegedi évkönyv nyitását minden magyar hispanista felé, ezért a kötetben helyet biztosítottunk országunk más egyetemeihez kötődő kutatóknak is. Az első kötet kutató-oktatóink bemutatkozásaként szolgál, visszatükrözve bizonyos módon azokat a szerteágazó kutatási irányokat, melyeknek tanszékünk ad otthont.”

Az *Acta Hispanica* 2008-ig 12 kötetet jelentetett meg, a tanulmányok tárgyukat tekintve a civilizációs témáktól az irodalmi és nyelvészeti vonatkozásokon át a módszertani jellegű anyagokig minden területet érintenek.

Az alábbiakban röviden bemutatjuk az eddig megjelent kötetek latin-amerikai vonatkozású, civilizációs tárgyú tanulmányait.

Az I. és II. kötetből egy, illetve két néprajzi témájú munkát emelnénk ki. *Dornbach Mária* egyik munkája (I. kötet) az afrokubai *santería* kultusz számszimbolikáját elemzi, míg másik írása (II. kötet) a rituális transzt, a megváltozott tudatállapotot mutatja be ugyanebben a kultuszban. *Szelják György* tanulmánya (II. kötet) a mexikói

nahua indiánok egyik speciális gyógyító rítusát és a hozzá kapcsolódó vallási koncepciót vizsgálja.

A III. kötetben publikált, *Tóth Ágnes* által írt cikk a mexikói időszakban (1821–1848) mutatja be a Felső-Kaliforniába betelepülő angol-amerikaiak életét, adaptálódási kísérleteit.

A IV. kötet tematikus szám: az 1999 novemberében Szegeden, a „La Celestina” és kora tárgyában megrendezett, történeti, irodalmi, és nyelvészeti szempontú előadásokat gyűjti csokorba.

Nagy Marcel V. kötetben megjelent írása *José Enrique Rodó* elméleti-politikai tevékenységét mutatja be, különös tekintettel az *Ariel* című munkájára és annak szimbólumrendszerére, valamint a jövő latin-amerikai esszéíróira tett hatására.

A VI. kötet irodalmi vonatkozású írásokat tár az olvasók elé.

Szempontunkhoz igazodva három tanulmány is kiemelhető a VII. kötet írásaiból. *Kökény Andrea* (angol nyelven) Texas életébe enged betekintést primer források alapján, elsősorban az utazók és telepesek szemszögéből, abban az időszakban, mikor a térség még Mexikó részét képezte. A Yucatán-félszigeten kirobbant kasztok háborújának társadalmi, gazdasági és kulturális hatásait mutatja be *Grisell Martínez de León* munkája gazdag bibliográfiai kutatásra alapozva. *Szente Varga Mónika* az első mexikói cristero felkelés eseményeit vizsgálja magyar szemszögéből: hogyan viszonyult az eseményekhez és milyen információval rendelkezett a korabeli magyar sajtó, és milyen más írásos források foglalkoztak az említett mexikói történésekkel.

A VIII. szám a szegedi hispanisztika tanszék fennállásának tizedik évfordulója alkalmából, 2003-ban rendezett konferencia előadásait gyűjti össze. A számos érdekes spanyol és latin-amerikai vonatkozású előadás közül az utóbbiakat soroljuk fel, melyeknek a címük is mutatja, milyen témát dolgozott fel a szerzőjük. *Celso Moreno E. Laval* (nagykövet): Chile kultúrája napjainkban; *Grisell Martínez de León*: A yucatáni maják: A Beszélő Kereszt; *Jancsó Katalin*: A Guelaguetza – Egy modern ünnep Mexikóban; *Szelják György*: Modernizáció és kulturális konfliktusok: hagyományos orvoslási módok Mexikóban a nahua indiánok körében; *Kökény Andrea*: Angol-amerikaiak változó identitása Texasban, 1836–1845; *Nagy Marcel*: Az Egyesült Államok a 19. század végi mexikói konzervatív gondolkodásban; *Szente Varga Mónika*: A forradalom utáni emigrációs politika Mexikóban, 1920–1934; *Torbágyi Péter*: Magyar cigányok Latin-Amerikában; *Pongrácz Attila*: Gazdaságtörténet és magyar–brazil kapcsolatok *Ónody Olivér* munkáiban. A kötetet kiegészíti a szegedi hispanisztika tanszékhez kötődő publikációk listája.

Salomón Lerner Febres-nek, a limai Katolikus Egyetem rektorának munkája nyitja a IX. kötetet, melyben beszámol a perui Igazság és Megbékélés Bizottságának a munkájáról, és a múltbeli erőszak utáni megbékélés lehetőségeiről ad képet. Ugyanebben a kötetben *Jancsó Katalin* tanulmánya a perui indiánkérdésre koncentrálna, középpontba

állítva Dora Mayer de Zulen esszéistát és az indiánok helyzetét vizsgáló-értékelő politikáját.

A X. és XI. kötetek ismét tematikus számok. Előbbi a Don Quijote első kiadásának 400. évfordulója alkalmából készített tanulmányokat és magyar fordítások listáját adja közre: *Jancsó Katalin* például a Don Quijote Újvilágba érkezését, fogadtatását és ennek perui vetületeit is vizsgálja. Utóbbi tisztán nyelvészeti munka *Berta Tibor* tollából.

A legutóbbi, XII. kötet a tanszék volt és jelenlegi doktoranduszainak tanulmányait fogja össze. Az első írásban *Molenkamp-Szűcs Rita* Wittman Tibor halálának 35. évfordulója alkalmából emlékezik az elhunyt professzorra. *Babarczy Dóra* Szentmártonyi Ignác jezsuita csillagász 18. századi dél-amerikai tevékenységét állítja középpontba, elsősorban a személyes részvételét a régió határmegállapító expedícióiban. *Bodó Katalin* Mexikóval foglalkozik; az országot megismerő utazók (László Károly, Rosti Pál, Szenger Ede) naplóit és írásait, valamint néhány Magyarországon íródott újságcikket elemelve ad látteleket arról, hogy a 19. századi magyar közönség milyen Mexikó-víziót alakíthatott ki magában. *Óry Kovács Katalin* portugál nyelvű tanulmánya személyes beszélgetések, antropológiai terepmunka és levéltári források segítségével mutatja be egy dél-brazil település, Jaragua do Sul és környéke magyar, illetve magyarországi sváb lakosainak történetét, vizsgálva az asszimiláció és az identitásmegőrzés kérdéseit. *Jancsó Katalin* az Asociación Pro-Indígena működéséről írt bevezetője után a csoportosulás egyik legjelentősebb vezéregyéniségének, Pedro S. Zulennek az eddig még kiadatlan, hátrahagyott dokumentumaiból és leveleiből tesz közzé néhányat, melyek segítségével képet ad a szervezet tevékenységéről és célkitűzéseiről. *Szilágyi Ágnes Judit* magyar nyelvű tanulmányában az *O Estado de Sao Paulo* című brazil napilap 1956 októberében és novemberében napvilágot látott cikkeit tekintette át, és gyűjtötte ki belőlük a magyar forradalomra vonatkozó írásokat, tudósításokat és kommentárokat.

A Szegedi Tudományegyetem hispanisztika tanszékének feltett célja, hogy a jövőben is tudományos konferenciák, valamint az *Acta Hispanica* kötetek keretein belül adjon számot az oktatók, kutatók, doktoranduszok legfrissebb kutatási eredményeiről.

Jancsó Katalin–Lénárt András

Jegyzetek

- 1 A szerkesztőbizottság tagjai kezdetben: Anderle Ádám, Dornbach Mária, Harsányi Iván, Kulin Katalin. Az évek során egyes kötetek esetében a bizottság tagjainak névsora kiegészült Boglár Lajossal, Kollár Zoltánnal, Fischer Ferencsel, Horváth Gyulával, Szilágyi Istvánnal és Szászdi Istvánnal.